

ΑΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

«Ο δημοσιονομικός έλεγχος των αποφάσεων/συμβάσεων των δήμων/περιφερειών και των επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης»

ΤΟΥ :Νικόλαος Γεωργακλής

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2013

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Τριανταφυλλοπούλου , για την πολύτιμη καθοδήγησή της. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω το προσωπικό του Δημαρχείου Μεσσήνης για τη βοήθεια που μου προσέφερε.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

Δημοσιονομικός έλεγχος

Ελεγκτικό συνέδριο

Διακηρύξεις

Δημόσια δαπάνη

Έλεγχος νομιμότητας

Διαφωνία με διατάκτη

Έλλειμμα

Δαπάνες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Δημοσιονομικός έλεγχος	7
1.1. Έλεγχος σε εθνικό επίπεδο	7
1.2. Έλεγχος σε κοινοτικό επίπεδο	8
1.2.1 Εσωτερικό	8
1.2.2. Εξωτερικός: από το Ελεγκτικό Συνέδριο	8
1.3. Έλεγχος σε πολιτικό επίπεδο: από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	9
2. Η διαδικασία απαλλαγής	10
2.1. Μέτρα καταπολέμησης της απάτης: από την OLAF	11
3. Ο δημοσιονομικός έλεγχος στους ΟΤΑ	12
3.1. Διακρίσεις δημοσιονομικού ελέγχου	12
4. Διαδικασία κατασταλτικού ελέγχου	14
4.1 Όργανα, υποκείμενο και αντικείμενο άσκησης του ελέγχου	14
4.2 Διαδικασία και έκταση του ελέγχου-Έλλειμμα δημοσίου υπολόγου	15
5. Συμβάσεις δημοσίων έργων Δήμων/Περιφερειών και νομικών προσώπων, το προσυμβατικό στάδιο	17
5.1. Νομικό καθεστώς	17
6. Υπαγωγή των συμβάσεων των Δήμων/Περιφερειών και των νομικών τους προσώπων στο προσυμβατικό έλεγχο του ελεγκτικού συνεδρίου	18

7.Αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου.....	21
7.1 Περιεχόμενο του ελέγχου νομιμότητας των συμβάσεων πριν από τη σύναψή τους	22
8. Στάδια ελέγχου	26
8.1. Έγκριση τεχνικών μελετών	26
8.2. Στοιχεία χρηματοδότησης του έργου	26
8.3. Περιβαλλοντικές, αρχαιολογικές και λιμενικές αδειοδοτήσεις	27
8.4. Έγκριση του τρόπου κατασκευής και των τευχών δημοπράτησης	29
8.5. Διαγωνισμός	30
8.6. Διακήρυξη	34
8.7. Πρότυπα τεύχη διακηρύξεων, Πρόσθετοι όροι	34
8.8. Καλούμενες εργοληπτικές επιχειρήσεις	35
9. Η δημοσιολογιστική διαδικασία των δημοσίων δαπανών	38
10. Διαδικασία προληπτικού ελέγχου	41
10.1 Όργανα, υποκείμενο και αντικείμενο άσκησης του ελέγχου	41
10.2 Διαδικασία και έκταση-Διαφωνία με διατάκτη	42
10.3 Ο ουσιαστικός έλεγχος	43
11. Έλεγχος Ελεγκτικού Συνεδρίου-Δαπάνες Δήμου Μεσσήνης	46

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της εργασίας είναι «Ο δημοσιονομικός έλεγχος των αποφάσεων/ συμβάσεων των δήμων/περιφερειών και των επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης». Σκοπός της εργασίας είναι να εξετάσουμε αν δημιουργούνται προβλήματα κατά τον έλεγχο των δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Αρχικά, γίνεται αναφορά στο δημοσιονομικό έλεγχο σε εθνικό επίπεδο, σε κοινοτικό επίπεδο, και γίνεται διαχωρισμός σε εσωτερικό και εξωτερικός αλλά και δίνεται έμφαση στον έλεγχο σε πολιτικό επίπεδο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τέλος δεν μπορούσε να μη γίνει αναφορά στη διαδικασία απαλλαγής και στα μέτρα καταπολέμησης της απάτης από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (γνωστή ως OLAF) η οποία ιδρύθηκε το 1999 (απόφαση 1999/352 της Επιτροπής) και είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή ερευνών ανεξάρτητα από την Επιτροπή. Όπως είναι εμφανές στην εργασία εμπεριέχεται και ο έλεγχος των αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο και στα πλαίσια της Ε.Ε πέρα των στενών ορίων των Δήμων και των Περιφερειών. Στη συνέχεια, προχωρούμε στους ΟΤΑ που είναι και το κύριο θέμα της εργασίας. Παρουσιάζεται ο ορισμός του δημοσιονομικού ελέγχου και γίνεται μια κατηγοριοποίησή του σε διοικητικό και δικαστικό, προληπτικό και κατασταλακτικό, εσωτερικό και εξωτερικό και τακτικό και έκτακτο. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη διαδικασία κατασταλακτικού ελέγχου, στα όργανα και στο αντικείμενο άσκησης ελέγχου. Έπειτα, γίνεται αναφορά στο προσυμβατικό στάδιο των συμβάσεων των δημοσίων έργων και η υπαγωγή τους στο προσυμβατικό έλεγχο του ελεγκτικού συνεδρίου. Ορίζονται οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα στάδια ελέγχου των συμβάσεων. Γίνεται πλήρης ανάλυση της διαδικασίας του διαγωνισμού ο οποίος διακρίνεται σε ανοιχτό και κλειστό και η διακήρυξη. Επίσης αναλύεται η δημοσιολογιστική διαδικασία των δημοσίων δαπανών, αναλύεται η διαδικασία προληπτικού ελέγχου, τα όργανα, υποκείμενο και αντικείμενο άσκησης του ελέγχου, η διαδικασία και έκταση-διαφωνία με διατάκτη και ο ουσιαστικός έλεγχος. Τέλος, παρουσιάζεται ο έλεγχος του ελεγκτικού συνεδρίου στο Δήμο Μεσσήνης και οι δαπάνες που δεν εγκρίθηκαν.

1. Δημοσιονομικός έλεγχος

Ο δημοσιονομικός έλεγχος εκτελείται σε κάθε θεσμικό όργανο της ΕΕ και σε επίπεδο κρατών μελών. Σημαντικό έργο ελέγχου πραγματοποιείται από το Ελεγκτικό Συνέδριο και από το Κοινοβούλιο. Κάθε χρόνο το Κοινοβούλιο εξετάζει την εκτέλεση του προϋπολογισμού με σκοπό τη χορήγηση απαλλαγής στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στόχος του δημοσιονομικού ελέγχου είναι η εξακρίβωση της νομιμότητας, της ακρίβειας και της ορθότητας των πράξεων του προϋπολογισμού υπό την ευρεία έννοια (<http://circa.europa.eu>)

1.1 Έλεγχος σε εθνικό επίπεδο

Ο αρχικός έλεγχος των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ και των δαπανών ασκείται μερικώς από εθνικές αρχές. Οι αρχές αυτές διατηρούν την αρμοδιότητά τους κυρίως όσον αφορά τους παραδοσιακούς ιδίους πόρους, διότι διαθέτουν τον αναγκαίο μηχανισμό ελέγχου και είσπραξης των ποσών αυτών. Ποσοστό ύψους 25 % των παραδοσιακών ιδίων πόρων κρατείται από τα κράτη μέλη ως «προμήθεια είσπραξης» (το ποσοστό αυτό ήταν 10 % πριν από την «απόφαση περί ιδίων πόρων» 2000/597 της 29ης Σεπτεμβρίου 2000, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2002). Ωστόσο, η είσπραξη των παραδοσιακών ιδίων πόρων αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Για το λόγο αυτό, το ΕΚ συγκρότησε εξεταστική επιτροπή για το κοινοτικό σύστημα διαμετακόμισης (βλ. κατωτέρω). Οι λειτουργικές δαπάνες του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και των διαρθρωτικών ταμείων ελέγχονται επίσης σε πρώτο βαθμό από τις αρχές των κρατών μελών, που συχνά αναλαμβάνουν μέρος των δαπανών που προκύπτουν από τέτοιου είδους παρεμβάσεις (<http://circa.europa.eu>).

1.2 Έλεγχος σε κοινοτικό επίπεδο

1.2.1 Εσωτερικός

Σε κάθε θεσμικό όργανο, ο έλεγχος ασκείται αρχικά από τους διατάκτες και τους λογιστές και στη συνέχεια από τον εσωτερικό ελεγκτή του θεσμικού οργάνου.

1.2.2. Εξωτερικός: από το Ελεγκτικό Συνέδριο

Ο εξωτερικός έλεγχος ασκείται από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ), το οποίο κάθε χρόνο υποβάλλει στην αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή λεπτομερείς εκθέσεις, σύμφωνα με το άρθρο 248 της συνθήκης ΕΚ. Αυτές είναι:

- η «δήλωση αξιοπιστίας» όσον αφορά την αξιοπιστία των λογαριασμών και τη νομιμότητα και την κανονικότητα των υποκείμενων πράξεων (γνωστή ως ΔΑ)·
- η ετήσια έκθεση που αφορά την εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού, περιλαμβανομένων των προϋπολογισμών όλων των θεσμικών οργάνων και των αποκεντρωμένων οργανισμών·
- ειδικές εκθέσεις επί συγκεκριμένων θεμάτων·
- ειδικές ετήσιες εκθέσεις αναφορικά με τους φορείς και τους οργανισμούς της ΕΕ.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο δημοσιεύει επίσης εκθέσεις για δανειοδοτικές και δανειοληπτικές πράξεις, καθώς και για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (Σαλιμάς Ιωάννης Δ., 1997).

1.3. Έλεγχος σε πολιτικό επίπεδο: από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Στο Κοινοβούλιο, η Επιτροπή Ελέγχου των Προϋπολογισμών είναι αρμόδια για:

- τον έλεγχο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού της Ένωσης·
- το κλείσιμο, την απόδοση και τον έλεγχο των λογαριασμών και ισολογισμών της Ένωσης, των θεσμικών οργάνων της και κάθε οργανισμού που χρηματοδοτείται από αυτήν·
- την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας, από πλευράς κόστους, των διαφόρων μορφών κοινοτικής χρηματοδότησης κατά την εφαρμογή των πολιτικών της Ένωσης·
- την εξέταση των περιπτώσεων απάτης και ατασθαλιών κατά την εκτέλεση των προϋπολογισμών της Ένωσης και μέτρων που αποσκοπούν στην πρόληψη και δίωξη αυτών των περιπτώσεων, καθώς και για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης εν γένει.

2. Η διαδικασία απαλλαγής

Μία φορά ετησίως το Κοινοβούλιο, κατόπιν σύστασης του Συμβουλίου, απαλλάσσει την Επιτροπή ως προς την εκτέλεση του προϋπολογισμού για το έτος ν-2, αφού εξετάσει την ετήσια έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τις απαντήσεις της Επιτροπής και των άλλων θεσμικών οργάνων στις παρατηρήσεις του (άρθρο 276 της συνθήκης ΕΚ). Η Επιτροπή και τα άλλα όργανα οφείλουν να ενεργήσουν βάσει των παρατηρήσεων του Κοινοβουλίου στο ψήφισμά του για τη χορήγηση απαλλαγής (άρθρο 147 του δημοσιονομικού κανονισμού).

Παρομοίως, το ΕΚ χορηγεί ετησίως απαλλαγή στα άλλα θεσμικά όργανα καθώς και στους οργανισμούς. Το ΕΚ απαλλάσσει χωριστά την Επιτροπή για την εκτέλεση των Ευρωπαϊκών Ταμείων Ανάπτυξης, καθώς αυτά δεν έχουν ενσωματωθεί ακόμη στον γενικό προϋπολογισμό. Η απόφαση και το ψήφισμα του ΕΚ για τη χορήγηση απαλλαγής όσον αφορά την εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού της ΕΕ, Τμήμα Ι — Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, απευθύνεται στον πρόεδρο του ΕΚ. Το Κοινοβούλιο εξετάζει τις εκθέσεις χορήγησης απαλλαγής στην Ολομέλεια τον Απρίλιο. Ως εκ τούτου, οι ψηφοφορίες για τη χορήγηση της απαλλαγής διεξάγονται κατά τη διάρκεια της περιόδου συνόδου του Απριλίου και, σε περίπτωση αναβολής τους, κατά τη διάρκεια της περιόδου συνόδου του Οκτωβρίου. Αν μια πρόταση χορήγησης απαλλαγής δεν λαμβάνεται κατά πλειοψηφία, ή αν το Κοινοβούλιο αποφασίσει να αναβάλει την απόφαση απαλλαγής, το Κοινοβούλιο ενημερώνει τα ενδιαφερόμενα θεσμικά όργανα ή τους οργανισμούς σχετικά με τους λόγους άρνησης χορήγησης απαλλαγής. Αυτά οφείλουν να λάβουν μέτρα αμελλητί για την εξάλειψη των εμποδίων για την απόφαση χορήγησης της απαλλαγής. Στη συνέχεια, εντός έξι μηνών, η Επιτροπή Ελέγχου των Προϋπολογισμών υποβάλλει νέα έκθεση η οποία περιλαμβάνει μια νέα πρόταση χορήγησης ή άρνησης της απαλλαγής.

2.1. Μέτρα καταπολέμησης της απάτης: από την OLAF

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (γνωστή ως OLAF) ιδρύθηκε το 1999 (απόφαση 1999/352 της Επιτροπής). Είναι αρμόδια για τη διεξαγωγή ερευνών ανεξάρτητα από την Επιτροπή. Με παρακίνηση του ΕΚ ενισχύθηκε. Αποστολή της είναι η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, με ειδική αρμοδιότητα την καταπολέμηση της απάτης εις βάρος ταμείων της ΕΕ σε όλα τα θεσμικά όργανα και το συντονισμό των αρμοδίων οργάνων στα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο των κανονισμών

1073/1999 και 1074/1999 σχετικά με τις έρευνες της OLAF, στις 25 Μαΐου 1999, το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπέγραψαν διοργανική συμφωνία σχετικά με τις εσωτερικές έρευνες. Σύμφωνα με τη συμφωνία αυτή, κάθε θεσμικό όργανο έπρεπε να θεσπίσει κοινούς εσωτερικούς κανόνες για τη διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής των ερευνών της OLAF. Τμήμα των κανόνων αυτών, που έχουν πλέον ενσωματωθεί στους κανονισμούς υπηρεσιακής κατάστασης των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, υποχρεώνει το προσωπικό να συνεργάζεται με την OLAF και προβλέπει ορισμένο βαθμό προστασίας των μελών του προσωπικού που αποκαλύπτουν πληροφορίες σχετικά με πιθανές υποθέσεις απάτης ή διαφθοράς. Αυτό είναι επίσης γνωστό ως προστασία της καταγγελίας δυσλειτουργιών (whistleblowing).

Το άρθρο 280 της συνθήκης ΕΚ αφορά την απάτη και τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ· απαιτεί στενή και τακτική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής και ανοίγει το δρόμο για ειδικά μέτρα του Συμβουλίου για την παροχή ισοδύναμης και αποτελεσματικής προστασίας στα κράτη μέλη για τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ.

3.Ο δημοσιονομικός έλεγχος στους ΟΤΑ

Ο δημοσιονομικός έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δημοσίων δαπανών ασκείται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου του Γενικού Λογιστηρίου του κράτους οι οποίες λειτουργούν στα Υπουργεία, σε ορισμένα ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και ΟΤΑ και στις έδρες των πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων σε όλη την επικράτεια.

Με το νόμο 2362/1995 περί δημοσίου λογιστικού, το πεδίο ελέγχου

διευρύνθηκε στο διαχειριστικό επιτόπιο έλεγχο, τόσο για τις δημόσιες

δαπάνες που αποστέλλονταν προς έλεγχο από τους Διατάκτες όσο και για τις δαπάνες των συγχρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγραμμάτων.

3.1. Διακρίσεις δημοσιονομικού ελέγχου

Ο δημοσιονομικός έλεγχος διακρίνεται σε:

- Α) **Διοικητικό και δικαστικό**, όπου ο διοικητικός ασκείται από την εκτελεστική εξουσία και τα αρμόδια διοικητικά όργανα, και ο δικαστικός από το Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΣ).
- Β) **Προληπτικό και κατασταλακτικό**, όπου ο προληπτικός πραγματοποιείται πριν την εκταμίευση του δημοσίου χρήματος, ενώ ο κατασταλακτικός μετά την εκτέλεση των χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής και την εξόφληση των δαπανών και την είσπραξη των εσόδων.
- Γ) **Εσωτερικός και εξωτερικός**, όπου ο εσωτερικός διεξάγεται από ίδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς των ΟΤΑ, και ο εξωτερικός από εντεταλμένα όργανα για τους ΟΤΑ (Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας, Οικονομικοί Επιθεωρητές του ΥΠΟΙΚ, ΕΣ, κ.λπ.).
- Δ) **Τακτικός και έκτακτος**, όπου ο τακτικός ασκείται σε τακτά χρονικά διαστήματα, και ο έκτακτος όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο, αιτία ιδιαίτερου λόγου

4. Διαδικασία κατασταλτικού ελέγχου

4.1 Όργανα, υποκείμενο και αντικείμενο άσκησης του ελέγχου

- ✓ Αρμόδιο όργανο, ο ίδιος Επίτροπος που ασκεί τον προληπτικό έλεγχο
- ✓ Αφορά τους δημοσίους υπολόγους

Δημόσιοι υπόλογοι είναι όσοι διαχειρίζονται δημόσια περιουσία (χρήματα, αξίες, υλικά) και έχουν νόμιμη υποχρέωση απόδοσης λογαριασμού της διαχείρισής τους». Βασικό προσδιοριστικό στοιχείο η πράξη διαχείρισης δημοσίου χρήματος, είτε αυτή απονέμεται από το νόμο, είτε ασκείται de facto.

Διακρίνονται σε:

α) υπολόγους ενταλμάτων προπληρωμής και προσωρινών,

β) διαχειριστές πάγιων προκαταβολών,

γ) φοροτεχνικούς και τελωνειακούς υπολόγους,

δ) ειδικούς ταμίες,

ε) υπολόγους Ν.Π.Δ.Δ. και ΟΤΑ, και

στ) διαχειριστές έργων του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων

Αντικείμενο του κατασταλτικού ελέγχου είναι το σύνολο των διαχειριστικών στοιχείων, δηλαδή, εκτός από τον έλεγχο των δαπανών, περιλαμβάνει και τον έλεγχο της βεβαίωσης και εισπραξης των εσόδων, καθώς και της διαχείρισης της περιουσίας του ΟΤΑ. Στο ΕΣ υποβάλλονται προς έλεγχο οι λογαριασμοί και οι απολογισμοί των δημοσίων υπολόγων. Οι εισπράξεις και πληρωμές που διενεργούν οι δημόσιοι υπόλογοι για ορισμένη χρονική περίοδο συνθέτουν την έννοια του λογαριασμού, ενώ οι αντίστοιχες που διενεργούν οι υπόλογοι των Ν.Π.Δ.Δ. και των ΟΤΑ συνθέτουν την έννοια του απολογισμού (Το Σύνταγμα χρησιμοποιεί ενιαία ορολογία) (Σ. Καραγιάνης , Θ. Καραγιάνης 2002).

4.2 Διαδικασία και έκταση του ελέγχου-Έλλειμμα δημοσίου υπολόγου

- ✓ Ο υπόχρεος προς έλεγχο φορέας υποχρεούται να υποβάλλει κάθε χρόνο, ή μετά την με οποιοδήποτε τρόπο λήξη της διαχείρισής τους, στο ΕΣ αντίγραφο του απολογισμού ή ισολογισμού του, τα οποία πρέπει να συνοδεύεται α) από τις σχετικές εκθέσεις και πράξεις των αρμοδίων οργάνων του, β) την έκθεση των ορκωτών λογιστών ελεγκτών και γ) από κάθε σχετικό με τον έλεγχο στοιχείο, που καθορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας του ΕΣ
- ✓ Με την αποστολή των παραπάνω αρχίζει η προθεσμία των έξι μηνών για την περάτωση του κατασταλτικού ελέγχου
- ✓ Είναι δειγματοληπτικός. Το περιεχόμενό του καθορίζεται από την Επιτροπή Προγραμματισμού και Παρακολούθησης Ελέγχων.

Μπορεί να διενεργηθεί εκτάκτως είτε μετά από αίτηση του Υπουργού Εσωτερικών ή ΓΓΑΔ είτε με απόφαση του Προέδρου του ΕΣ.Ο έλεγχος εκτελείται επιτοπίως τουλάχιστον μια φορά κάθε τρία χρόνια σε κάθε ΟΤΑ.Ο κατασταλτικός έλεγχος συνίσταται σε έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας, αποκλειόμενου του ελέγχου σκοπιμότητας, των διαχειριστικών στοιχείων που δεν έχουν ελεγχθεί προληπτικώς

Ελέγχονται ιδίως: α) η τήρηση της αρχής της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης,

β) η ορθή τήρηση του κατά περίπτωση ισχύοντος λογιστικού ή διαχειριστικού συστήματος,

γ) η τήρηση και ενημέρωση των λογαριασμών, ώστε να απεικονίζουν με ακρίβεια το περιεχόμενο των οικονομικών πράξεων και δημοσιονομικών ενεργειών,

δ) η νόμιμη καταβολή του μεριδίου τυχόν συμμετοχής ενός ή περισσότερων Ο.Τ.Α. σε κάθε φύσεως νομικά πρόσωπα αυτών ή σε προγραμματικές συμβάσεις,

ε) η νόμιμη λήψη δανείων, η παροχή εγγυήσεων και η τήρηση των όρων των σχετικών συμβάσεων,

στ) η νόμιμη διαχείριση της κινητής και ακίνητης περιουσίας και

ζ) η έγκαιρη και κανονική απόδοση των υπέρ τρίτων εισπραττόμενων νομίμων δικαιωμάτων και η είσπραξη και η διαχείριση των ανταποδοτικών τελών ή άλλων ειδικών εσόδων ή των εσόδων από δάνεια ή των βεβαιωθέντων εσόδων από οφειλές και πρόστιμα σε βάρος τρίτων.

Τα αρμόδια όργανα του ΕΣ συντάσσουν έκθεση, όπου α) είτε αποφαινόμενοι περί του ορθώς έχειν των λογαριασμών, β) είτε ο αρμόδιος Επίτροπος του ΕΣ συντάσσει σχετικό Φύλλο Μεταβολών και Ελλείψεων (ΦΜΕ), το οποίο και αποστέλλει, στον υπόλογο προκειμένου αυτός να αναπληρώσει το έλλειμμα. Εφόσον το ΦΜΕ δεν εκτελεστεί, ο Επίτροπος αποστέλλει το ένταλμα στο αρμόδιο Κλιμάκιο μαζί με σχετική πρόταση για καταλογισμό.

Έλλειμμα νοείται: «η επί το έλαττον αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ της ποσότητας των χρημάτων που έπρεπε να υπάρχει, σε μία δεδομένη στιγμή, σύμφωνα με τους τηρούμενους λογαριασμούς και με βάση νόμιμα διαχειριστικά στοιχεία, και εκείνης που πράγματι υπάρχει, καθώς δε και κάθε ανοίκεια πληρωμή, πληρωμή δηλαδή μη προβλεπόμενη από το νόμο». Το ΕΣ έχει κρίνει ότι έλλειμμα συνιστά και η παράλειψη εισπράξεως νομίμως οφειλομένων εσόδων (Σ. Καραγιάνης , Θ. Καραγιάνης 2002)

5. Συμβάσεις δημοσίων έργων Δήμων/Περιφερειών και νομικών προσώπων ,το προσυμβατικό στάδιο

5.1. Νομικό καθεστώς

Η ανάθεση των εκτέλεσης των δημοσίων έργων διέπεται από το ν.3669/2008 «Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημοσίων έργων» (ΦΕΚ Α΄ 116), ο οποίος έχει ψηφισθεί με τη διαδικασία του άρθρου 76 παρ. 6 και 7 του Συντάγματος και επομένως έχουν καταργηθεί όλες οι διατάξεις που έχουν κωδικοποιηθεί σε αυτόν και είναι καταχωρημένες στο παράρτημα αυτού (<http://www.dimosnet.gr>)

Ειδικότερα, για τις συμβάσεις δημοσίων έργων των δήμων ισχύει και ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Κ.Δ.Κ. – Ν.3463/2006, ΦΕΚ Α΄ 114), ο ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α΄ 87), καθώς και το Π.Δ. 171/1987 «Όργανα που αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν και ειδικές ρυθμίσεις σε θέματα έργων που εκτελούνται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄, 84)

(<http://www.dimosnet.gr>)

6. Υπαγωγή των συμβάσεων των Δήμων/Περιφερειών και των νομικών τους προσώπων στο προσυμβατικό έλεγχο του ελεγκτικού συνεδρίου.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 30 παρ. 2 του ν. 3669/2008 πριν από την εκ μέρους του Δημοσίου, των ν.π.δ.δ. και των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών σύναψη οποιασδήποτε σύμβασης έργου, προϋπολογισμού δαπάνης, χωρίς συνυπολογισμό του Φ.Π.Α., μεγαλύτερου του ποσού των 1.000.000 ευρώ, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας αυτής από κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αν δεν διενεργηθεί έλεγχος, η σύμβαση που συνάπτεται είναι άκυρη. Για το σκοπό αυτόν υποβάλλεται από την προϊσταμένη αρχή φάκελος με όλα τα σχετικά έγγραφα και στοιχεία, ιδίως δε αυτά των οποίων η έλλειψη επιφέρει κατά την κειμένη νομοθεσία τον αποκλεισμό της συμμετέχουσας στο διαγωνισμό επιχείρησης. Αν ο έλεγχος αποβεί αρνητικός η σύμβαση δεν συνάπτεται. Στις περιπτώσεις των συγχρηματοδοτούμενων συμβάσεων εκτέλεσης έργων ο έλεγχος αυτός διενεργείται υποχρεωτικά πριν από τη σύναψη τους από κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει το ποσό των 5.000.000 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α.. Ο έλεγχος αυτός περατώνεται εντός τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την κατάθεση του σχετικού φακέλου στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Σε περίπτωση που από τον έλεγχο διαπιστωθεί έλλειψη στοιχείων, αυτά ζητούνται από τον αρμόδιο φορέα κατά τρόπο πλήρη και εξαντλητικό πριν την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας. Ο έλεγχος ολοκληρώνεται μετά την κατάθεση και των συμπληρωματικών στοιχείων και σε κάθε περίπτωση εντός αποκλειστικής προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κατάθεση αυτών. Εάν παρέλθουν οι ανωτέρω προθεσμίες χωρίς το σχέδιο σύμβασης να έχει απορριφθεί με αιτιολογημένη πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τούτο θεωρείται εγκεκριμένο. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 278 παρ. 1 του ν.3852/2010 στις συμβάσεις προμηθειών, έργων, παροχής υπηρεσιών, στις προγραμματικές συμβάσεις, στις εκτελεστικές διετών προγραμμάτων δράσης κοινωφελών επιχειρήσεων συμβάσεις, των δήμων, περιφερειών και των νομικών τους προσώπων, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων (χωρίς ΦΠΑ) είναι μεγαλύτερη των 100.000 ευρώ και μέχρι 500.000 ευρώ, διενεργείται, πριν από τη σύναψή τους, έλεγχος νομιμότητας από τον αρμόδιο Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ, όταν η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των ως άνω συμβάσεων είναι μεγαλύτερη των 500.000 ευρώ (χωρίς ΦΠΑ), ο έλεγχος νομιμότητας διενεργείται από το Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Σαλμάς Ιωάννης Δ.,1997). Επσημαίνεται ότι με την ΦΓ8/16805/1999 (ΦΕΚ Β', 1970) Κανονιστική Απόφαση της

Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου συστάθηκαν στο Ελεγκτικό Συνέδριο τα Ε΄, ΣΤ΄ και Ζ΄ Κλιμάκια ορίστηκαν οι αρμοδιότητές τους. Ειδικότερα, το Ε΄ Κλιμάκιο είναι αρμόδιο για τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας των συμβάσεων για την εκτέλεση έργων, το ΣΤ΄ Κλιμάκιο είναι αρμόδιο για τη διενέργεια ελέγχου νομιμότητας των συμβάσεων για τις προμήθειες αγαθών, και το Ζ΄ Κλιμάκιο είναι αρμόδιο για διενέργεια ελέγχου νομιμότητας των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, από το Δημόσιο, τα Ν.Π.Δ.Δ. (στα οποία περιλαμβάνονται και οι Ο.Τ.Α.) και τις επιχειρήσεις ή οργανισμούς, εφόσον η προϋπολογιζόμενη δαπάνη αυτών (χωρίς ΦΠΑ) σε όλες τις προμνησθείσες περιπτώσεις υπερβαίνει το ποσό των 1.000.000 ευρώ, εφόσον χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους, ή των 5.000.000 ευρώ, εφόσον πρόκειται για συγχρηματοδοτούμενα έργα. Προκειμένου όμως, για τις συμβάσεις που συνάπτουν οι νέοι Ο.Τ.Α. (δήμοι και περιφέρειες) και τα νομικά τους πρόσωπα, τις προγραμματικές συμβάσεις και τις εκτελεστικές συμβάσεις των διετών προγραμμάτων δράσης των κοινωφελών επιχειρήσεων, το χρηματικό όριο υπαγωγής τους στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου καθορίστηκε στο ποσό των 100.000 ευρώ και άνω (χωρίς ΦΠΑ). Επισημαίνεται ότι, λόγω της κατά τα ανωτέρω αλλαγής των χρηματικών ορίων με το ν.3852/2010, κρίσιμος χρόνος υπαγωγής των συμβάσεων των δήμων, περιφερειών και των νομικών τους προσώπων στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι ο χρόνος έκδοσης της κατακυρωτικής απόφασης, αφού με την ανακοίνωση του αποτελέσματος αυτού στον ανάδοχο ολοκληρώνεται η διαγωνιστική διαδικασία και η σύμβαση θεωρείται καταρτισθείσα. Κατά συνέπεια, δεν υπάγονται στον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας οι συμβάσεις δημοσίων έργων των δήμων, των περιφερειών και των νομικών τους προσώπων, η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των οποίων (χωρίς ΦΠΑ) είναι μικρότερη των 1.000.000 ευρώ, εφόσον η σχετική κατακυρωτική απόφαση έχει εκδοθεί μέχρι 31.12.2010. Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 278 του ν.3852/2010 ως προς την καθιέρωση διαφορετικών χρηματικών ορίων υπαγωγής στον προσυμβατικό έλεγχο, δεν αφορά τα συγχρηματοδοτούμενα έργα, αφού για αυτά υπάρχει η προμνησθείσα ειδική διάταξη του άρθρου 30 παρ. 2 του ν.3669/2008. Άλλωστε η τελευταία αυτή διάταξη, όπως προκύπτει και από την εισηγητική έκθεση επί αυτής (βλ. τροποποίησε το ισχύον μέχρι τότε χρηματικό όριο (προϋπολογιζόμενη δαπάνη χωρίς ΦΠΑ) των 1.000.000 ευρώ και όχι εκείνο των 5.000.000 ευρώ. Ο έλεγχος νομιμότητας των συμβάσεων πριν από τη σύναψή τους από το Ελεγκτικό Συνέδριο ολοκληρώνεται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη διαβίβαση σε αυτό του σχετικού φακέλου. Εάν δεν διενεργηθεί ο έλεγχος νομιμότητας η σύμβαση που συνάπτεται είναι άκυρη. Κατά των

Πράξεων που εκδίδουν είτε οι Επίτροποι, είτε τα Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου
ασκείται αίτηση ανάκλησης ενώπιον του VI Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου

7.Αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Το Σύνταγμα του 2001 επέκτεινε τις αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου και επιβεβαίωσε τη δικαστική αποστολή του, καθώς οι διατάξεις του άρθρου 98 που το αφορούν περιλαμβάνονται εκ νέου στο Τμήμα Ε΄ του Συντάγματος υπό τον τίτλο «Δικαστική Εξουσία». Σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου άρθρου 98 του Συντάγματος:

«1. Στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκουν ιδίως:

α) Ο έλεγχος των δαπανών του κράτους, καθώς και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων που υπάγονται με ειδική διάταξη νόμου στο καθεστώς αυτό (Σαλμάς Ιωάννης Δ.,1997).

β) Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας, στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το δημόσιο από την άποψη αυτή, όπως νόμος ορίζει.

γ) Ο έλεγχος των λογαριασμών των δημοσίων υπολόγων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων που υπάγονται στον προβλεπόμενο από το εδάφιο α έλεγχο.

δ) Η γνωμοδότηση για τα νομοσχέδια που αφορούν συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 73, καθώς και για κάθε άλλο θέμα που ορίζει ο νόμος

ε) Η σύνταξη και υποβολή έκθεσης προς τη Βουλή για τον απολογισμό και ισολογισμό του κράτους κατά το άρθρο 79 παράγραφος 7.

στ) Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων, καθώς και με τον έλεγχο των λογαριασμών του εδαφίου γ.

ζ) Η εκδίκαση υποθέσεων που αναφέρονται στην ευθύνη των πολιτικών ή στρατιωτικών δημοσίων υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου για κάθε ζημία από δόλο ή αμέλεια που προκλήθηκε στο κράτος, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου ρυθμίζονται και ασκούνται όπως νόμος ορίζει (Σαλμάς Ιωάννης Δ.,1997).

7.1 Περιεχόμενο του ελέγχου νομιμότητας των συμβάσεων πριν από τη σύναψή τους

Το Κλιμάκιο ή ο Επίτροπος ελέγχουν τη νομιμότητα των πράξεων, που εκδίδονται στο πλαίσιο της διαδικασίας για την ανάδειξη αναδόχου χρηματοδοτούμενου είτε από εθνικούς πόρους δημοσίου έργου, όταν η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει τα ως άνω χρηματικά όρια, είτε συγχρηματοδοτούμενου έργου, όταν η προϋπολογιζόμενη δαπάνη υπερβαίνει το ποσό των 5.000.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ , καθώς και του σχεδίου της

οικείας σύμβασης. Ο έλεγχος αυτός εκτείνεται επί του συνόλου των πράξεων που συνθέτουν τη διαδικασία επιλογής του αναδόχου και καταλήγουν στην προς υπογραφή σύμβαση, πλην όμως επικεντρώνεται στα ζητήματα εκείνα που είτε τέθηκαν από τη Διοίκηση είτε αποτέλεσαν αντικείμενο διαφωνίας μεταξύ μελών επιτροπών διαγωνισμού ή περιεχόμενο υποβληθεισών ενστάσεων ή προσφυγών. Το Κλιμάκιο ή ο Επίτροπος διατυπώνει αρνητική κρίση μόνο στην περίπτωση που διαπιστώνει ουσιώδεις νομικές πλημμέλειες των διοικητικών πράξεων της διαδικασίας και του σχεδίου σύμβασης. Είναι δε ουσιώδεις νομικές πλημμέλειες ιδίως εκείνες, με τις οποίες νοθεύεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός, ή πλήττεται η διαφάνεια της όλης διαδικασίας, ή δεν διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον και η προστασία του περιβάλλοντος. Επισημαίνεται, ότι το Κλιμάκιο ή ο Επίτροπος δεν επιλύει διαφορές υποκαθιστώντας τα άλλα Δικαστήρια στην αντίστοιχη δικαιοδοσία τους, αλλά ο διενεργούμενος από αυτό έλεγχος σκοπό έχει την προστασία του δημοσίου συμφέροντος. Όπως παγίως γίνεται δεκτό, με τις ως άνω διατάξεις, γίνεται έντονη υπόδειξη ταχείας διεκπεραίωσης του ελέγχου νομιμότητας, η τριακονθήμερη όμως, προθεσμία, η οποία τάσσεται για την ολοκλήρωσή του, δεν έχει αποκλειστικό, αλλά ενδεικτικό χαρακτήρα και επομένως, η τυχόν παραβίασή της δεν συνεπάγεται ακυρότητα της πράξης του Κλιμακίου.

Τονίζεται ότι στο ν.3669/2008 η διαδικασία ανάδειξης αναδόχου πραγματοποιείται σε ενιαίο στάδιο, εκτός από τις περιπτώσεις των συστημάτων υποβολής προφοράς με κριτήριο κατακύρωσης τη συμφερότερη προσφορά (π.χ. το σύστημα που περιλαμβάνει μελέτη- κατασκευή). Ωστόσο, το Ε΄ Κλιμάκιο έχει προβεί σε έλεγχο φάσης αν και τονίζεται¹⁰ ότι η φάση αυτή πρέπει να έχει ήδη ολοκληρωθεί με την έκδοση εκτελεστικής διοικητικής πράξης, που περιέχει κρίση περί της νομιμότητας των εκάστοτε προβλεπόμενων από το νόμο ενεργειών, οι οποίες έχουν συντελεστεί στο πλαίσιο της. Τότε μόνο η φάση θεωρείται περατωθείσα και δύναται να υποβληθεί παραδεκτώς για έλεγχο στο αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα παραγνώριζε το ρόλο του Κλιμακίου (και του Επιτρόπου) του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως οργάνου ελέγχου νομιμότητας και θα το μετέβαλε, χωρίς να υπάρχει σχετική νομοθετική πρόβλεψη, σε γνωμοδοτικό όργανο της Διοίκησης, καλούμενο να εκφέρει γνώμη για οποιοδήποτε νομικό ζήτημα ανακύπτει κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιων συμβάσεων, και πριν την περάτωση εκάστης διακριτής φάσης αυτής. Το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει αποκλειστική από το Σύνταγμα δημοσιολογιστική αρμοδιότητα και δεν δεσμεύεται, κατά τη διενέργεια προσυμβατικού ελέγχου, από τις αποφάσεις της

Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ ή τις αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων το Ε΄ Κλιμάκιο αναβάλλει την έκδοση οριστικής κρίσης μέχρι την έκδοση απόφαση της Επιτροπής Αναστολών ή ασφαλιστικών μέτρων .Ο νομοθέτης θέλησε προληπτικό και όχι κατασταλτικό έλεγχο νομιμότητας και εξέφρασε ρητά τη βούλησή του αυτή, ορίζοντας ότι ο έλεγχος νομιμότητας της οικείας σύμβασης διενεργείται «πριν από τη σύναψή της» και επομένως πριν αυτή υπογραφεί, αφού με την υπογραφή της, οι συμβαλλόμενοι αποδέχονται το κείμενο αυτής ως (δεσμευτική) συμβατική ρύθμιση. Υπό την ανωτέρω έννοια, ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας δημοσίου έργου προϋποθέτει έργο, του οποίου οι εργασίες πρόκειται να εκτελεσθούν με βάση την ελεγχθείσα και κριθείσα ως νόμιμη σχετική διαδικασία, που απολήγει στην υπογραφή της οικείας σύμβασης. Εξάλλου, η αυτοδίκαιη ακυρότητα της σχετικής σύμβασης, λόγω της μη προηγούμενης διενέργειας του ελέγχου, δεν θεραπεύεται με την εκ των υστέρων, δηλαδή μετά την υπογραφή και την έναρξη εκτέλεσης της σύμβασης, υποβολή αυτής προς έλεγχο, καθόσον, διαφορετικά, ο σκοπός θέσπισης του ουσιώδους αυτού τύπου δεν θα ικανοποιείτο, αφού ούτε η κατάρτιση συμβάσεων ερειδόμενων σε νομικώς πλημμελείς διαδικασίες επιλογής του αναδόχου θα αποτρεπόταν, ούτε τα ενδεχομένως βελτιωτικά αποτελέσματα του ελέγχου θα μπορούσαν να ενσωματωθούν και να αποτελέσουν περιεχόμενο της συμβατικής σχέσης των μερών. Ενόψει των ανωτέρω, σε περίπτωση που υποβληθεί προς έλεγχο, σύμβαση, η οποία έχει υπογραφεί, το Κλιμάκιο στερείται πλέον της χρονικής αρμοδιότητας να προβεί στον έλεγχο και οφείλει να απέχει αυτού.

8. Στάδια ελέγχου

8.1. Έγκριση τεχνικών μελετών

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 του ν.3669/2008 τα δημόσια έργα κατασκευάζονται με βάση τη σχετική μελέτη. Η τεχνική μελέτη του έργου πρέπει (με εξαίρεση το σύστημα υποβολής προσφοράς που περιλαμβάνει μελέτη και κατασκευή) να είναι σε στάδιο εγκεκριμένης οριστικής μελέτης. Το Κλιμάκιο ελέγχει την ύπαρξη εγκεκριμένης οριστικής μελέτης (ή μελετών ανάλογα). Επισημαίνεται ότι κατά τον προσυμβατικό έλεγχο διαπιστώθηκε περίπτωση διάλυσης της εργολαβίας, καθόσον μετά την πάροδο του τριμήνου από την υπογραφή της σύμβασης, ο ανάδοχος δεν είχε στη διάθεσή του τις υποστηρικτικές του έργου μελέτες, οι οποίες μάλιστα ήταν σε στάδιο δημοπράτησης, ενώ δεν είχαν ολοκληρωθεί και οι απαιτηθείσες απαλλοτριώσεις. Από το Κλιμάκιο ελέγχεται και το επίκαιρο της τεχνικής μελέτης. Η μη επικαιροποίηση των τεχνικών μελετών αποτελεί ουσιώδη νομική πλημμέλεια, η οποία κατά τη νομολογία του Ε΄ Κλιμακίου κωλύει την υπογραφή της σύμβασης. Κρίθηκε ότι το ανεπίκαιρο της τεχνικής μελέτης συνιστά ουσιώδη πλημμέλεια που εμποδίζει την υπογραφή της σύμβασης. Σημειώνεται ότι για το σύστημα μελέτη - κατασκευή προβλέπεται η ύπαρξη εγκεκριμένης προμελέτης, υποστηρικτικών μελετών και οικονομοτεχνικής μελέτης, η έλλειψη των οποίων συνιστά ουσιώδη νομική πλημμέλεια.

8.2. Στοιχεία χρηματοδότησης του έργου

Η εξασφάλιση της χρηματοδότησης του έργου ελέγχεται από το Ε΄ Κλιμάκιο¹⁶. Έτσι, πρέπει να προκύπτει η ένταξη του έργου στο τεχνικό πρόγραμμα του δήμου, ενώ στις περιπτώσεις των συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικούς πόρους έργων απαιτείται η απόφαση ένταξης σε κοινοτικό πρόγραμμα, καθώς και η απόφαση ένταξης του έργου στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων.

8.3. Περιβαλλοντικές, αρχαιολογικές και λιμενικές αδειοδοτήσεις

Για την πραγματοποίηση νέων έργων που έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον και έχουν καταταγεί σε μία από τις κατηγορίες που προβλέπονται στο νόμο, απαιτείται προηγούμενη, δηλαδή προ της ενάρξεως πραγματοποιήσεως του έργου, έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Ως έναρξη πραγματοποιήσεως του έργου θεωρείται όχι μόνον η

υλική ενέργεια αυτού, αλλά και η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξεως, η οποία αποτελεί προϋπόθεση της έναρξης κατασκευής του, όπως η προκήρυξη ή η οικεία κατακυρωτική απόφαση. Κατά συνέπεια, η παράλειψη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων πριν από την έγκριση του αποτελέσματος της δημοπρασίας συνιστά ουσιώδη νομική πλημμέλεια και καθιστά μη νόμιμη την απόφαση ανάθεσης εκτελέσεως του έργου. Και αυτό γιατί τα αρμόδια διοικητικά όργανα εκτιμώντας τις συνέπειες που μπορεί να έχει ένα νέο έργο στο περιβάλλον δεν πρέπει να επηρεάζονται από τα τεχνικά δεδομένα του υπό εκτέλεση έργου, αλλ' αντιθέτως οι όροι του διαγωνισμού οφείλουν να προσαρμόζονται σε προϋφιστάμενους (και ήδη εγκριθέντες) περιβαλλοντικούς όρους. Η απόφαση εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων δύναται να έχει ορισμένη χρονική διάρκεια, μετά το πέρας της οποίας δύναται να αναθεωρηθεί χωρίς ουσιώδεις τροποποιήσεις, με αποτέλεσμα να εκτείνεται η διάρκεια των αρχικών όρων σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα από αυτό που αρχικά προσδιορίστηκε. Απλή αναθεώρηση της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων είναι επιτρεπτή πριν από τη λήξη ισχύος αυτών ή εντός ευλόγου χρόνου από τη λήξη τους. Αν παρέλθει ικανό χρονικό διάστημα (πέραν του ευλόγου) από τη λήξη ισχύος της αρχικής αδειοδοτήσεως απαιτείται να τηρηθεί εξ αρχής η διαδικασία εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων. Επομένως, εάν κατά την έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας υπάρχουν εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι, η ισχύς των οποίων παύει κατά το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα και πριν από την έκδοση της κατακυρωτικής αποφάσεως, η απλή αναθεώρηση αυτών, μετά την κατακύρωση του αποτελέσματος, αίρει (θεραπεύει) την πλημμέλεια της μη υπάρξεως αυτών κατά το χρόνο της κατακυρώσεως υπό την προϋπόθεση ότι η απόφαση αναθεωρήσεως εκδόθηκε εντός ευλόγου χρόνου από τη λήξη των αρχικώς εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων και δεν επέρχονται ουσιώδεις μεταβολές στους όρους που αρχικά εγκρίθηκαν σε σχέση με τις επιπτώσεις του έργου στο περιβάλλον. Τούτο δε καθόσον η ανάγκη της προϋπάρξεως (πριν την έναρξη της διαδικασίας του διαγωνισμού) περιβαλλοντικών όρων, προκειμένου τα αρμόδια διοικητικά όργανα να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις κάθε έργου στο περιβάλλον, χωρίς να έχει δημιουργηθεί οποιαδήποτε νομική ή πραγματική κατάσταση δεν θίγεται διότι οι περιβαλλοντικοί όροι έχουν εγκριθεί πριν από τη δημοπράτηση του έργου και η εντός ευλόγου χρόνου ανανέωση αυτών, ισοδυναμεί με απλή παράταση της ισχύος τους, η οποία, ως εκ της φύσεώς της, αναδράμει στο χρόνο λήξεως των αρχικών όρων και καλύπτει το χρονικό διάστημα από την εκπνοή τους έως το χρονικό σημείο που προβλέπεται στην ανανέωση. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα είχε ως αποτέλεσμα την υποχρέωση της Διοίκησης να ανακαλέσει την κατακυρωτική απόφαση και να εκδώσει

(εφόσον δεν υφίστανται πλημμέλειες στη διαδικασία του διαγωνισμού) νέα, ομοίου περιεχομένου, η οποία απλώς θα έπεται του χρόνου αναθεώρησης της εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, με μόνη κατ' ουσίαν συνέπεια την καθυστέρηση της διαδικασίας ολοκλήρωσεως του διαγωνισμού. Τέλος, το εύλογο του μεσολαβούντος, μεταξύ της παύσης ισχύος των αρχικώς εγκριθέντων περιβαλλοντικών όρων και της αναθεώρησης αυτών, χρονικού διαστήματος, κρίνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση με βάση τα πραγματικά δεδομένα κάθε διαγωνισμού. Οι αδειοδοτήσεις αυτές δεν απαιτούνται για όλα τα έργα. Ειδικά για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, το Κλιμάκιο ανατρέχει στις κατ' εξουσιοδότηση του ν. 3010/2002 υπουργικές αποφάσεις σχετικά με την κατάταξη των έργων σε κατηγορίες. Πάντως, το επαρχιακό οδικό δίκτυο, οι δασικοί δρόμοι και οι δημοτικοί οδοί εκτός οικισμού απαιτούν πάντα έγκριση περιβαλλοντικών όρων, ενώ τέτοια δεν απαιτείται κατ' αρχήν για τα εντός σχεδίου έργα. Απαιτείται κάθε φορά είτε έγκριση περιβαλλοντικών όρων, είτε νόμιμη απαλλαγή από αυτήν με έγγραφο της Περιφέρειας. Στην περίπτωση επέκτασης υφιστάμενου έργου η βεβαίωση αυτή πρέπει να βεβαιώνει με πλήρη αιτιολογία ότι δεν επέρχονται ουσιώδεις διαφοροποιήσεις στο περιβάλλον. Σε περίπτωση που οι εγκριθέντες περιβαλλοντικοί όροι έχουν λήξει απαιτείται νέα διαδικασία έγκρισης αν παρήλθε ο εύλογος χρόνος από τη λήξη τους. Ο εύλογος χρόνος κρίνεται με βάση τα πραγματικά δεδομένα της κάθε περίπτωσης. Απαιτείται, επίσης, η οικοδομική άδεια, η έλλειψη, ή το ανίσχυρο λόγω λήξης ισχύος της οποίας, επί διατηρητέου κτίσματος, έχει κριθεί ότι αποτελεί ουσιώδη νομική πλημμέλεια. Για τις λιμενικές αδειοδοτήσεις, που απαιτούνται ιδίως σε περίπτωση επέκτασης λιμένα, προσχώσεων καθώς και στα αλιευτικά καταφύγια και επί καθορισμού των ορίων χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης η παράλειψη έκδοσης τέτοιας απόφασης αποτελεί ουσιώδη νομική πλημμέλεια.

8.4. Έγκριση του τρόπου κατασκευής και των τευχών δημοπράτησης

Με τις αποφάσεις της έγκρισης του τρόπου κατασκευής και των τευχών δημοπράτησης αρχίζει κατ' ουσίαν το στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας.

Στις περιπτώσεις ανάθεσης δημοτικών έργων η δημορχιακή επιτροπή έχει τις αρμοδιότητες που της απονέμει ο Κ.Δ.Κ. δηλ. καταρτίζει τους όρους, διενεργεί και κατακυρώνει όλους τους διαγωνισμούς και συγκροτεί τις επιτροπές του διαγωνισμού, καθώς επίσης προβαίνει σε απευθείας αναθέσεις των έργων. Για τις λοιπές αρμοδιότητες

προϊσταμένης αρχής αρμόδιο είναι το δημοτικό συμβούλιο. Η έγκριση του τρόπου δημοπράτησης, πλην αν ορίζεται διαφορετικά, ανήκει στο δημοτικό συμβούλιο, ενώ η δημοπρατική επιτροπή (ήδη οικονομική) είναι αρμόδια μόνο για τις αναφερόμενες στο Κ.Δ.Κ. υποθέσεις. Η δημοπρατική επιτροπή δεν μπορεί να μεταβιβάσει την αρμοδιότητά της αυτήν παρά μόνο στο δημοτικό συμβούλιο και μόνο υπό τους όρους του άρθρου 103 του Κ.Δ.Κ. Η δημοπρατική επιτροπή (ήδη οικονομική επιτροπή) με απόφασή της συγκροτεί κάθε επιτροπή είτε τριμελή ή επταμελή. Τέλος, απαγορεύεται η υποκατάσταση της προϊσταμένης αρχής από άλλο όργανο.

8.5. Διαγωνισμός

Οι τρόποι επιλογής της εργοληπτικής επιχείρησης, που θα αναλάβει την εκτέλεση ενός δημοσίου έργου είναι:

α) ο **ανοικτός διαγωνισμός**, που είναι η συνήθης διαδικασία ανάθεσης,

β) ο **κλειστός διαγωνισμός** (δημοπρασία με προεπιλογή), η οποία εφαρμόζεται κυρίως σε έργα μεγάλης σπουδαιότητας ή εξειδικευμένα και απαιτείται απόφαση του Υπουργού Μεταφορών Υποδομών και Δικτύων μετά γνώμη του τμήματος κατασκευών. Αρχικά δημοσιεύεται διακήρυξη στην ίδια προθεσμία με αυτή του ανοικτού διαγωνισμού. Ακολουθεί προεπιλογή όσων πληρούν τους όρους της διακήρυξης. Η επιτροπή προεπιλογής είναι επταμελής και συγκροτείται

από την προϊσταμένη αρχή για την συγκεκριμένη προεπιλογή.

γ) Η **απευθείας ανάθεση ή διαγωνισμός μεταξύ περιορισμένου αριθμού εργοληπτικών επιχειρήσεων**. Πρόκειται για εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης, οι διατάξεις της οποίας ερμηνεύονται στενά. Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις ρητώς οριζόμενες στο νόμο, καθώς και σε περιπτώσεις, μεταξύ άλλων, κρατικών απορρήτων, που χαρακτηρίζονται έτσι με απόφαση του Πρωθυπουργού, θεομηνίας, σοβαρού επικείμενου κινδύνου, μοναδικότητας του κατασκευαστή, συνέχισης εργασιών κατόπιν έκπτωσης αναδόχου ή διάλυσης εργολαβικής σύμβασης, προκειμένου για ερευνητικές εργασίες ή εργασίες δοκιμαστικής εφαρμογής νέων τεχνολογιών ή για έργα ειδικής φύσης, εφόσον χαρακτηριστούν έτσι από το φορέα κατασκευής του έργου, ύστερα από γνώμη του τεχνικού συμβουλίου. Επίσης, η απευθείας ανάθεση, με ή χωρίς προκήρυξη, επιτρέπεται,

μεταξύ άλλων: για την κατασκευή μικρών έργων ή έργων των κατασκευαστικών επιχειρήσεων των ΟΤΑ, για λόγους τεχνικούς, καλλιτεχνικούς ή σχετικούς με την προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων, για τους οποίους η εκτέλεση των έργων μπορεί να ανατεθεί μόνο σε συγκεκριμένο πρόσωπο, σε περίπτωση που δεν υποβλήθηκε καμία προσφορά ή καμία κατάλληλη προσφορά σε διαγωνισμό που προηγήθηκε, σε περίπτωση που η σύμβαση αποτελεί συνέχεια διαγωνισμού μελετών, σε περιπτώσεις συμπληρωματικών εργασιών και νέων έργων, καθώς και σε περίπτωση που έκτακτη και προδήλως κατεπείγουσα ανάγκη, η συνδρομή της οποίας αιτιολογείται πλήρως από την αρμόδια υπηρεσία, καθιστά αδύνατη την τήρηση των διατάξεων που αφορούν τη διενέργεια δημοπρασίας και υπό την προϋπόθεση ότι η ως άνω έκτακτη και κατεπείγουσα ανάγκη δεν οφείλεται σε δική της ευθύνη. Ειδικότερα όσον αφορά το **σοβαρό επικείμενο κίνδυνο** προϋπόθεση για τη νομιμότητα εφαρμογής της εξαιρετικής αυτής διαδικασίας είναι αυτή να ενεργείται σε απόλυτη χρονική εγγύτητα προς το χρόνο εκδήλωσης του σοβαρού επικείμενου κινδύνου, υπό την έννοια, ότι η μεσολαβούσα χρονική περίοδος δεν θα αρκούσε ώστε να ενεργοποιηθεί και να ολοκληρωθεί η διαδικασία επιλογής της ανοικτής διαδικασίας, ενόψει του ότι η σοβαρότητα αυτής της ειδικής περίπτωσης του επικείμενου κινδύνου, καθιστά, ως εκ της έντασής του και του επείγοντος χαρακτήρα του, αδύνατη την τήρηση των διατάξεων, που αφορούν τη διενέργεια ανοικτής δημοπρασίας, που είναι η κύρια διαδικασία επιλογής. Σε διαφορετική περίπτωση χρονικής απόστασης μεταξύ αυτών, κατά την οποία θα ήταν εφικτή η διενέργεια ανοικτής διαδικασίας, καταστρατηγείται έντονα η ρύθμιση αυτή του διαγωνισμού μεταξύ περιορισμένου αριθμού προσκαλουμένων εργοληπτικών επιχειρήσεων ως τρόπου επιλογής αναδόχου δημοσίου έργου και αναιρείται ο εξαιρετικός χαρακτήρας της σχετικής διαδικασίας, και συνεπώς στην περίπτωση αυτή, η τήρησή της πάσχει ως προς τη νομιμότητα εφαρμογής της. Επίσης, ο σοβαρός επικείμενος κίνδυνος δεν συνδέεται αναγκαιώς με την έλλειψη ευθύνης της αρμόδιας υπηρεσίας στην επέλευσή του, καθόσον τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται ως όρος του πραγματικού του σχετικού κανόνα. Σε ό,τι αφορά το χαρακτηρισμό του έργου ως **ειδικής φύσης** απαιτείται προηγούμενη απόφαση του φορέα κατασκευής του έργου, που εκδίδεται κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης του τεχνικού συμβουλίου του φορέα κατασκευής του έργου ή, σε περίπτωση μη ύπαρξης τούτου, του φορέα που εποπτεύει τον φορέα κατασκευής. Στην απόφαση αυτή πρέπει να αιτιολογείται πλήρως ο χαρακτηρισμός του έργου ως ειδικής φύσης, ήτοι να προκύπτει, τόσο από την απόφαση όσο και από τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για την έκδοσή της, η συνδρομή εκείνων των ειδικών απαιτήσεων-ιδιαιτεροτήτων του έργου όπως π.χ. η

απαραίτητη ειδική τεχνογνωσία, οι απαιτούμενες ειδικές τεχνικές μέθοδοι κατασκευής, οι εξειδικευμένες εργασίες ή υψηλής τεχνολογίας εργασίες που από τη φύση τους μπορούν να εκτελεστούν μόνο από περιορισμένου αριθμού εργοληπτικές επιχειρήσεις που διαθέτουν την ανάλογη εμπειρία και τα αναγκαία μέσα, ο ειδικός τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση του έργου που δικαιολογούν το χαρακτηρισμό του ως ειδικής φύσης, κατ' αντιδιαστολή με τα συνήθη εκτελούμενα δημόσια έργα. Περαιτέρω, ο αναθέτων φορέας οφείλει να αιτιολογήσει ότι στο πρόσωπο των καλούμενων εργοληπτών συντρέχουν λόγοι αποκλειστικότητας, οι οποίοι καθιστούν δυνατή την εκτέλεση των ειδικής, κατά τα ανωτέρω, φύσης εργασιών μόνο από αυτούς. Σε ό,τι αφορά την **προδήλως κατεπείγουσα και απρόβλεπτη ανάγκη**, που καθιστά αδύνατη την τήρηση των προθεσμιών ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού, ο κατεπείγων λόγος πρέπει να οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις, ήτοι σε έκτακτα πραγματικά γεγονότα, μη απορρέοντα από παραλείψεις ή έλλειψη προγραμματισμού και επιμέλειας της αναθέτουσας αρχής, τα οποία δεν ήταν δυνατόν, κατά τα διδάγματα της ανθρώπινης εμπειρίας και λογικής να προβλεφθούν, ώστε να μην ανακύψουν εξαιρετικά επείγουσες ανάγκες που καθιστούν αδύνατη την τήρηση των τασσόμενων στο νόμο προθεσμιών για τη διενέργεια ανοικτού ή κλειστού διαγωνισμού. Ως εκ της φύσεως, μάλιστα, της σχετικής απόφασης του αρμοδίου οργάνου περί προσφυγής στην ανωτέρω εξαιρετική διαδικασία ανάθεσης, επιβάλλεται να προκύπτουν με σαφήνεια και πληρότητα από τα στοιχεία του φακέλου οι ειδικότεροι εκείνοι λόγοι που αιτιολογούν την προσφυγή αυτή. Σε ό,τι αφορά στην ανάθεση του έργου **μετά από διάλυση εργολαβία ή έκπτωση εργοληπτικής επιχείρησης** σημειώνουμε τα ακόλουθα: Μετά τη διάλυση της εργολαβίας ή την έκπτωση του αναδόχου είναι δυνατό να κληθεί η επόμενη μειοδότη εργοληπτική επιχείρηση να παρατείνει την προσφορά της, και σε περίπτωση άρνησης, η τρίτη μειοδότη. Η διαδικασία αυτή δεν είναι ασύμβατη με το κοινοτικό δίκαιο, δεδομένου ότι η ανάθεση της εκτέλεσης του έργου, μετά από διάλυση εργολαβίας γίνεται στο δεύτερο μειοδότη και σύμφωνα με την προσφορά που αυτός είχε υποβάλει στην προηγηθείσα διαγωνιστική διαδικασία. Το νέο σχέδιο σύμβασης υποβάλλεται σε προσυμβατικό έλεγχο, όπου ελέγχονται και τα δικαιολογητικά του 2ου μειοδότη. Στο πλαίσιο του ελέγχου αυτού ελέγχεται εάν το τεχνικό αντικείμενο του έργου, το οποίο αποτελεί το υπολειπόμενο τμήμα της αρχικής εργολαβίας είναι εκκαθαρισμένο. Για το σκοπό αυτό μπορεί να ζητούνται πρόσθετα στοιχεία από το φορέα.

8.6. Διακήρυξη

Η διακήρυξη του διαγωνισμού με τα συμβατικά της τεύχη δεσμεύει, ως κανονιστική πράξη, τους συμμετέχοντες στο διαγωνισμό αλλά και το νομικό πρόσωπο που τον έχει προκηρύξει, το οποίο υποχρεούται από την έναρξη και μέχρι την ολοκλήρωση της διαγωνιστικής διαδικασίας να εφαρμόζει όσα ορίζονται σ' αυτή, στο πλαίσιο των αρχών της τυπικότητας της διαδικασίας, του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ισότητας μεταξύ των διαγωνιζομένων, που διέπουν τους διαγωνισμούς για την κατάρτιση δημοσίων συμβάσεων. Επισημαίνεται ότι η διαγωνιζόμενη εργοληπτική επιχείρηση μπορεί να διατυπώσει επιφυλάξεις για όρο της διακήρυξης, ενώ δεν μπορεί να αποκλειστεί για το λόγο αυτό.

8.7. Πρότυπα τεύχη διακηρύξεων, Πρόσθετοι όροι

Η διακήρυξη εγκρίνεται από την προϊσταμένη αρχή. Τα πρότυπα τεύχη διακηρύξεων που εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Μεταφορών, Υποδομών και Δικτύων ισχύουν υποχρεωτικά για όλους τους φορείς που δημοπρατούν δημόσια έργα, ενώ για οποιαδήποτε προσθήκη επιπλέον όρων στη διακήρυξη που δικαιολογείται από το είδος ή την πολυπλοκότητα του έργου απαιτείται να υπάρχει προηγούμενη εγκριτική απόφαση του εν λόγω Υπουργού ύστερα από γνώμη του Τμήματος Κατασκευών του ίδιου Υπουργείου. Η διάταξη αυτή αφορά τα συστήματα που κριτήριο κατακύρωσης είναι η χαμηλότερη τιμή⁴⁷. Ήδη τα εκδοθέντα πρότυπα τεύχη αφορούν ανοιχτούς διαγωνισμούς. Η θεσμοθέτηση πρότυπων τευχών διακηρύξεων αποβλέπει στην εξυγίανση της διαδικασίας του διαγωνισμού, με απώτερο στόχο την εξασφάλιση υγιούς και ανόθευτου ανταγωνισμού. Ενόψει αυτού και προς αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού στις διαγωνιστικές διαδικασίες, απαγορεύεται, κατ' αρχήν, οποιαδήποτε μεταβολή των τεθέντων με τα ως άνω πρότυπα τεύχη όρων, κατά

τη σύνταξη των διακηρύξεων δημοπράτησης δημοσίων έργων. Κατ' εξαίρεση, είναι δυνατή η προσθήκη στην οικεία διακήρυξη επιπλέον όρων υπαγορευόμενων από το είδος και την πολυπλοκότητα του υπό ανάθεση έργου, πλην όμως η προσθήκη αυτή υπόκειται αναγκαία σε προηγούμενη έγκριση με απόφαση του Υπουργού Υποδομών Μεταφορών, Υποδομών και Δικτύων, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Τμήματος Κατασκευών του Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της Γ.Γ.Δ.Ε. Σημειώνεται ότι δεν αποτελεί πρόσθετο όρο η εξειδίκευση, σύμφωνα με το νόμο, του συστήματος της ελεύθερης συμπλήρωσης

τιμολογίου, σύμφωνα με την οποία περιλήφθηκε όρος στη διακήρυξη περί μη δυνατότητας υποβολής αρνητικών προσφορών και επομένως δεν απαιτείται σχετική υπουργική απόφαση. Στον έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου εμπίπτει και η διαπίστωση ότι η διακήρυξη του ελεγχόμενου έργου είναι σύμφωνη με το ισχύον κάθε φορά πρότυπο τεύχος και σε περίπτωση που περιέχονται πρόσθετοι όροι στη διακήρυξη, ότι υπάρχει αιτιολογημένη απόφαση έγκρισης του Υπουργού Μεταφορών, Υποδομών και Δικτύων. Στο ελάχιστο περιεχόμενο της διακήρυξης περιλαμβάνονται η εγγύηση συμμετοχής και ο χρόνος ισχύος της προσφοράς, ο προϋπολογισμός, οι καλούμενες τάξεις ο κατάλογος και η σειρά ισχύος των τευχών δημοπράτησης.

8.8. Καλούμενες εργοληπτικές επιχειρήσεις

Στις δημοπρασίες καλούνται εργοληπτικές επιχειρήσεις εγγεγραμμένες στο ΜΕΕ Π ή στα νομαρχιακά μητρώα κατά κατηγορίες (π.χ. οικοδομικά, ηλεκτρομηχανολογικά, υδραυλικά, λιμενικά έργα κλπ) και κατά τάξεις (Α1, Α2, 1η, 2η, 3η, 4η, 5η, 6η και 7η). Όταν το έργο ανήκει αποκλειστικά σε μία κατηγορία, τότε καλούνται οι επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής. Ανήκει δε ένα έργο αποκλειστικά σε μια κατηγορία, αν ανήκουν στην κατηγορία αυτή πάνω από το 90% των εργασιών του όλου έργου. Όταν ανήκει σε διάφορες κατηγορίες καλούνται οι επιχειρήσεις όλων των κατηγοριών ή κοινοπραξίες που καλύπτουν όλες τις κατηγορίες. Κατηγορία με ποσοστό εργασιών κάτω του 10% δε λαμβάνεται υπόψη, μπορεί όμως να οριστεί και το αντίθετο. Επισημαίνεται ότι για την ένταξη σε κατηγορία δεν λαμβάνονται υπόψη τα απρόβλεπτα. Αν το έργο περιλαμβάνει αποκλειστικά αντικείμενο εξειδικευμένων επιχειρήσεων ΜΕΕ Π καλούνται οι επιχειρήσεις της αντίστοιχης κατηγορίας και οι εξειδικευμένες αν υπάρχουν σε αντίτάξεις. Αν καλούνται επιχειρήσεις μίας κατηγορίας η τάξη προσδιορίζεται από τον προϋπολογισμό της υπηρεσίας στον οποίο λαμβάνονται υπόψη τα ποσοστά των απροβλέπτων (και των απολογιστικών), ενώ δεν λαμβάνονται υπόψη αναθεώρηση και ΦΠΑ. Αν καλούνται περισσότερες κατηγορίες, η τάξη για κάθε κατηγορία προσδιορίζεται από το αντίστοιχο μέρος του προϋπολογισμού. Κοινοπραξίες γίνονται δεκτές αν δεν το αποκλείει η διακήρυξη. Αν οι επιχειρήσεις που κοινοπρακτούν είναι της ίδιας κατηγορίας πρέπει να ανήκουν όλες σε μία από τις καλούμενες τάξεις και είτε να είναι όλες της ίδιας τάξης, ή να διαφέρουν κατά μια τάξη. Οι επιχειρήσεις αυτές μετέχουν με ποσοστό 25% και άνω. Το ίδιο συμβαίνει αν το έργο περιλαμβάνει εργασίες περισσότερων κατηγοριών. Σε περίπτωση που εργοληπτική επιχείρηση κοινοπρακτεί με

επιχείρηση της αμέσως ανώτερης τάξης της ίδιας κατηγορίας τηρούνται τα κατώτατα όρια ανάληψης δημοσίου έργου που ισχύουν για τις εργοληπτικές επιχειρήσεις της ανώτερης τάξης. Αν η δημοπρασία προβλέπει περισσότερες κατηγορίες και η επιχείρηση καλύπτει την καλούμενη τάξη της κύριας κατηγορίας, δεν ισχύουν τα κατώτατα όρια για τις άλλες κατηγορίες που καλούνται, εφόσον η επιχείρηση είναι εγγεγραμμένη στην ίδια ή ανώτερη τάξη αυτών των κατηγοριών. Ως κύρια κατηγορία θεωρείται η μεγαλύτερη σε προϋπολογισμό. Τέλος, ως προς τα ανώτατα και κατώτατα όρια προϋπολογισμού έργων κατά τάξη, έχει εφαρμογή το άρθρο 102 του ν. 3669/2008. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό θεσπίζονται ανώτατα και κατώτατα όρια προϋπολογισμού ανά κατηγορία έργων, εντός των οποίων δικαιούται κάθε εργοληπτική επιχείρηση εγγεγραμμένη στο ΜΕΕ Π να συμμετάσχει σε διαγωνισμό για την ανάθεση εκτέλεσης δημοσίου έργου. Τα όρια αυτά είναι τα εξής: Στον παραπάνω κανόνα εισάγονται από το νόμο δύο εξαιρέσεις: η πρώτη εξαίρεση επεκτείνει τα ανώτατα όρια προϋπολογισμού για ορισμένες κατηγορίες κοινοπραξιών, ενώ η δεύτερη μειώνει τα κατώτατα όρια προϋπολογισμού για ορισμένες επιχειρήσεις

9. Η δημοσιολογιστική διαδικασία των δημοσίων δαπανών

Δημόσια δαπάνη είναι η γενόμενη χρησιμοποίηση πιστώσεως για την εκπλήρωση των λειτουργικών δραστηριοτήτων ή των σκοπών του Δημοσίου

Η διαδικασία διενέργειας μιας δημόσιας δαπάνης αποτελεί σύνθετη διοικητική ενέργεια και περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

A) Ανάλυση και αναγνώριση της δαπάνης.

- ✓ Ανάλυση υποχρέωσης είναι η διοικητική πράξη, κατόπιν απόφασης του διατάκτη με την οποία γεννάται ή βεβαιώνεται υποχρέωση του Δημοσίου έναντι τρίτων.

Έννοια του διατάκτη: Κρατικά όργανα, τα οποία έχουν την εκ του νόμου αρμοδιότητα διάθεσης των πιστώσεων που έχουν αναγραφεί στο προϋπολογισμό, και μέσα στα όρια διάθεσής αυτών. Κύριοι και δευτερεύοντες

- ✓ Η αναγνώριση συνίσταται στη διαπίστωση της πραγματοποίησης της δαπάνης, και εγγράφεται το σχετικό ποσό της δαπάνης στα σχετικά λογιστικά βιβλία.

B) Έλεγχος της δαπάνης

- ✓ Προληπτικός έλεγχος από τις ΥΔΕ. Έλεγχο νομιμότητας και κανονικότητας

Γ) Εκκαθάριση της δαπάνης

- ✓ Με την εκκαθάριση, προσδιορίζεται η συγκεκριμένη οφειλή του κράτους, το ακριβές ποσό και η δικαιολογημένη απαίτηση.
- ✓ Οι δαπάνες ελέγχονται, εκκαθαρίζονται και εντέλλονται από τις ΥΔΕ, βάσει νομίμων δικαιολογητικών που αποστέλλονται από τους διατάκτες

Δ) Εντολή πληρωμής της δαπάνης

- ✓ Εντολή πληρωμής : η έγγραφος εντολή της αρμόδιας υπηρεσίας προς τα αρμόδια όργανα για την πληρωμή των δαπανών που έχουν αναληφθεί και εκκαθαρισθεί. Αυτή η εντολή έχει τη μορφή διοικητικής πράξης, και καλείται χρηματικό ένταλμα πληρωμής .

Τα **χρηματικά εντάλματα** διακρίνονται σε:

α) Τακτικά χρηματικά εντάλματα, τα οποία συνιστούν κανονικούς τίτλους πληρωμής, εκδίδονται στο όνομα του δικαιούχου.

β) Εντάλματα προπληρωμής. Με την έκδοση αυτών των ενταλμάτων το χρηματικό ποσό προκαταβάλλεται στον υπόλογο για την εξυπηρέτηση αναγκών, που λόγω της φύσης τους ή του επείγοντος, είναι δυσχερής η τήρηση των διατυπώσεων του τακτικού χρηματικού εντάλματος, καθώς και για μικροδαπάνες, χωρίς αιτιολόγηση.

γ) Προπληρωμές, οι οποίες επιτρέπονται να πληρώνονται χωρίς προηγούμενη έκδοση χρηματικών ενταλμάτων και αφορούν δαπάνες, των οποίων η φύση επιβάλλει την ταχεία και άμεση πληρωμή τους, όπως η απόδοση των εισφορών των ΟΤΑ προς τους Συνδέσμους των οποίων αποτελούν μέλη.

δ) Πάγιες προκαταβολές, που είναι χρηματικά ποσά που τίθενται στη διάθεση δημοσίων υπηρεσιών με χρηματικά εντάλματα στο όνομα δημοσίων υπολόγων, για την άμεση αντιμετώπιση δαπανών, η πληρωμή των οποίων λόγω της φύσεώς τους δε μπορεί να αναβληθεί μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας δικαιολόγησης αυτών.

- Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών επιτρέπεται η έκδοση και άλλου είδους χρηματικών ενταλμάτων.
- Ο προληπτικός έλεγχος γίνεται από το ΕΣ

ε) Η πληρωμή της δαπάνης

10. Διαδικασία προληπτικού ελέγχου

10.1 Όργανα, υποκείμενο και αντικείμενο άσκησης του ελέγχου

- ✓ Αφορά στους αρμόδιους διατάκτες
- ✓ Αντικείμενο τα χρηματικά εντάλματα, ενώ εξαιρούνται οι:

α) Αρμόδια όργανα για την άσκηση του προληπτικού ελέγχου είναι οι Υπηρεσίες Επιτρόπων του ΕΣ. Δικαστικοί λειτουργοί

Δαπάνες πληρωμής κάθε είδους αποδοχών καθώς και των κατ' αποκοπή εξόδων κίνησης των τακτικών υπαλλήλων (πλην των πρόσθετων αμοιβών τούτων και της μισθοδοσίας του πρώτου μηνός εκείνων που πρωτοδιορίζονται ή μονιμοποιούνται)

β) Δαπάνες απόδοσης των υπέρ τρίτων ενεργούμενων κρατήσεων (ασφαλιστικών εισφορών, φόρων κ.λπ.).

γ) Περιοδικές δαπάνες μισθωμάτων ακινήτων και εγκαταστάσεων, εκτός από εκείνες που καταβάλλονται για πρώτη φορά

δ) Δαπάνες καταναλώσεως ηλεκτρικού ρεύματος, νερού και σταθερής τηλεφωνίας.

ε) τα έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης, τα τοκοχρεολύσια των δανείων, τα έξοδα υποχρεωτικής από το νόμο ασφάλισης οχημάτων και οι δαπάνες για την εκτέλεση των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων και για την εξόφληση των εκκαθαρισμένων οφειλών, καθώς και δαπάνες απομαγνητοφώνησης των πρακτικών συνεδριάσεων των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων και των δημαρχιακών επιτροπών

στ) Δαπάνες κατ' είδος μικρότερες των χιλίων ευρώ ετησίως.

- Επίσης, εξαιρούνται τα προσωρινά χρηματικά εντάλματα και ο έλεγχος των μισθοδοτικών καταστάσεων ή άλλων τίτλων πληρωμής, που «αναφέρονται σε πάγιες και σταθερές δαπάνες, όπως μισθοί και συντάξεις δημοσίων υπαλλήλων ή μισθώματα για τη στέγαση δημοσίων υπηρεσιών

10.2 Διαδικασία και έκταση-Διαφωνία με διατάκτη

- ✓ Πριν την εξόφληση απαραίτητη η θεώρηση από τον Επίτροπο
- ✓ Έλεγχος νομιμότητας, κανονικότητας και ουσιαστικό έλεγχο.

1. Ο έλεγχος νομιμότητας συνίσταται αθροιστικώς στον έλεγχο:

A) ύπαρξης πρόβλεψης της δαπάνης από ουσιαστική διάταξη νόμου ή κανονιστικής διοικητικής πράξης ή εξυπηρετεί τους σκοπούς του οικείου φορέα(έννοια λειτουργικής δαπάνης)

B) ύπαρξης εγγραφής στον προϋπολογισμό σχετικής πίστωσης. και ύπαρξης επαρκούς πίστωσης

2. Ο έλεγχος κανονικότητας συνίσταται ειδικότερα σε έλεγχο:

α)Περί της νόμιμης ανάληψης της δαπάνης, όπου ελέγχεται ιδίως η τήρηση των νομίμων διαδικασιών διενέργειας των διαγωνισμών, η τήρηση των χρηματικών ορίων απευθείας ανάθεσης εκτέλεσης έργων, η τήρηση της νόμιμης διαδικασίας απευθείας αναθέσεων ανεξαρτήτως ποσού κ.λπ.

β)Περί της επισύναψης των νόμιμων δικαιολογητικών, όπου ελέγχονται τα προσκομισθέντα δικαιολογητικά ως προς την πληρότητά τους, τη νόμιμη σύνταξή τους, καθώς και η διαπίστωση ότι είναι ακριβή

γ)Περί της μη παραγραφής της απαίτησης/αξίωσης.

10.3 Ο ουσιαστικός έλεγχος

Ο ουσιαστικός έλεγχος αφορά κάθε ζήτημα που δεν μπορεί να αναχθεί σε ζήτημα ελέγχου της λογιστικής ακρίβειας των αριθμητικών δεδομένων, όπως τα σχετικά με την τήρηση των ακραίων ορίων της διακριτικής ευχέρειας των διοικητικών οργάνων, καθώς και η ακρίβεια των πραγματικών στοιχείων (Σολδάτου , 2001)

- ✓ Ο έλεγχος σκοπιμότητας των οικείων διοικητικών πράξεων εκφεύγει του ΕΣ.

- Περίπτωση περί της μη νομιμότητας δαπανών που αφορούν αρμοδιότητες της κεντρικής διοίκησης, και όχι τοπικές υποθέσεις.
- Περιβαλλοντικός έλεγχος.
- ✓ Η θεώρηση δεν υπόκειται σε χρονικό περιορισμό. Σε περίπτωση θεώρησης, δεν είναι δυνατή η μεταγενέστερη αμφισβήτηση της σχετικής κρίσης κατά το στάδιο του κατασταλτικού ελέγχου, και η σχετική πράξη δε μπορεί να ανατραπεί από οποιαδήποτε άλλη αρχή ή ΔΔ

Διαφωνία με διατάκτη

- Περίπτωση διαπίστωσης έλλειψης : πράξη επιστροφής, με την οποία ζητείται η διόρθωση, και εφόσον αρθούν οι σχετικοί λόγοι, το ένταλμα θεωρείται.
- Περίπτωση διαπίστωσης μη σύννομης πράξης, συντάσσεται αιτιολογημένη άρνηση θεώρησης. Η ελεγχόμενη υπηρεσία δύναται
  - Α) να συμφωνήσει, οπότε ή συμμορφώνεται προς ή το χρηματικό ένταλμα ακυρώνεται,
  - Β) να διαφωνήσει, οπότε αποστέλλεται εκ νέου προς θεώρηση με τις αντιρρήσεις επί των παρατηρήσεων του Επιτρόπου. Εφόσον ο Επίτροπος εμμένει στην άρνηση θεώρησης, υποχρεούται να υποβάλλει το φάκελο της υπόθεσης στο αρμόδιο τμήμα του ΕΣ, για την οριστική επίλυση της σχετικής διαφωνίας με τον διατάκτη.
- Η πράξη του τμήματος του ΕΣ είναι δικαστική απόφαση και υποχρεωτική τόσο για τον Επίτροπο, όσο και για τον διατάκτη.
- ✓ Σε περίπτωση μη νόμιμης δαπάνης, το χρηματικό ένταλμα να θεωρηθεί μέσω συγγνωστής πλάνης, αδικαιολόγητου πλουτισμού & πολιτικής απόφασης του Υπουργού

Συγγνωστή πλάνη: Έχει προκύψει νομολογιακά και αφορά περιπτώσεις στις οποίες η ελεγχόμενη υπηρεσία υπέβαλε ότι μπορούσε να πράξει κατά τον συγκεκριμένο τρόπο, οδηγήθηκε από μια υποστηρίξιμη ερμηνευτική εκδοχή στην πράξη της, και αυτό συνέβη δικαιολογημένα για κάποιον λόγο, ο οποίος εκτίθεται στην πράξη της. Απαιτείται συγκεκριμένα σοβαρός λόγος(ΕΣ πράξη Τμ. IV 63, 68/2001, 56, 97/2000 κ.ά.), ο οποίος

δύναται να αφορά το δυσσερμήνευτο των διατάξεων ή προηγούμενη, και για μακρό χρονικό διάστημα, μη άρνησης θεωρήσεως από τον Επίτροπο του ΕΣ όμοιων χρηματικών ενταλμάτων. Δεν εξετάζεται αυτεπαγγέλτως.

Αδικαιολόγητος πλουτισμός: Ο διατάκτης εντέλλει δαπάνη καθ' υπέρβαση των σχετικών πιστώσεων, η οποία και δεν εγκρίνεται από το ΕΣ κατά τον προληπτικό έλεγχο, ενώ ο αποδέκτης του χρηματικού εντάματος έχει ήδη προβεί σε κάποιου είδους παροχή προς το δημόσιο φορέα. Κατόπιν τούτου, δύναται να προχωρήσει στη σχετική αγωγή αναζητώντας το προσήκον τίμημα μετατρέποντας σε ενοχική αξίωση το σχετικό χρηματικό ένταλμα. Ο νομοθέτης προστατεύει τον ευρισκόμενο σε καλή πίστη πολίτη, ο οποίος προβαίνει σε συναλλαγή με το κράτος, θεωρώντας ότι υπάρχει σχετική νόμιμη αρμοδιότητα από μέρους των ΟΤΑ(βλ. εδ β' παρ. 11 αρ. 21 ν. 2362/1995, όπως αντικαταστάθηκε με αρ. 21 ν. 3871/2010)

Πολιτική απόφαση: Ο αρμόδιος Υπουργός δύναται να αιτηθεί την υπ' ευθύνη του θεώρηση του μη θεωρούμενου χρηματικού εντάματος, η οποία πολιτική απόφαση κυρώνεται από τη Βουλή κατά την πρώτη σύνοδό της, κατόπιν υποβολής του σχετικού θέματος από το ΕΣ προς αυτήν (Αρ. 21 π.δ. 774/1980)

11.Ελεγχος Ελεγκτικού Συνεδρίου - Δαπάνες Δήμου Μεσσήνης

Το Ελεγκτικό Συνέδριο για το έτος 2010 έκοψε δαπάνες ύψους 607.173 ευρώ από τους Δήμους της Μεσσηνίας. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση που δόθηκε στη δημοσιότητα οι κομμένες δαπάνες αφορούν μεταξύ άλλων ποσό 3.000 ευρώ , του Δήμου Καλαμάτας που αφορούσε στην επιχορήγηση σωματείου για παράθεση δεξίωσης σε μέλη του και 9.000 ευρώ του Δήμου Μεσσήνης για ενίσχυση αθλητικού σωματείου. Κόπηκε επίσης δαπάνη 69.729 ευρώ από τους Δήμους Κυπαρισσίας, Καλαμάτας, Κορώνης και Μεσσήνης για έξοδα κίνησης των προέδρων των Τοπικών συμβουλίων. Πρωταθλητής των αθεώρητων δαπανών αναδεικνύεται ο Δήμος Τριφυλίας με κομμένα ποσά από το Ελεγκτικό Συνέδριο (μαζί με αυτά των πρώην καποδιστριακών δήμων) ύψους 425.362 ευρώ. Αναλυτικά οι κομμένες δαπάνες για το Δήμο Μεσσήνης:

Με την 125/2010 πράξη του Αναπληρωτή επιτρόπου του Ελεγκτικού συνεδρίου στο Νομό Μεσσηνίας επεστράφη αθεώρητο το 1338/2010, ποσού ευρώ 3.198, του Δ. Μεσσήνης, που αφορούσε στην αμοιβή δικηγορικού γραφείου για τον έλεγχο τίτλων ακινήτων εντός Δ.Δ Μεσσήνης, με την αιτιολογία ότι η δαπάνη δεν προβλεπόταν από διάταξη νόμου, δεν εξυπηρετούσε τους σκοπούς του Δήμου και δεν ήταν λειτουργική καθώς από την απόφαση της δημορχιακής επιτροπής δεν προέκυπτε ο λόγος για τον οποίο ο Δήμος ανέθεσε στη δικηγορική εταιρεία τον έλεγχο τίτλων ακινήτων που δεν ανήκουν στην ιδιοκτησία του. Το ανωτέρω Χ.Ε δεν επανυποβλήθηκε.

Με την 306/2010 Πράξη του ίδιου ως άνω τμήματος κρίθηκε μη θεωρητέο το 408/2010 Χ.Ε, ποσού ευρώ 17.500 που εκδόθηκε από το Δ. Αστερουσίων και αφορούσε σε επιχορήγηση αθλητικού σωματείου, με την αιτιολογία ότι για την ανωτέρω επιχορήγηση δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις της παρ.1 του άρθρου 202 του Κ.Δ.Κ. ,καθόσον η ανωτέρω επιχορήγηση προοριζόταν για τη κάλυψη λειτουργικών αναγκών του ανωτέρω σωματείου και όχι για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων αθλητικών ή πολιτιστικών εκδηλώσεων. Για τον ίδιο λόγο κρίθηκαν μη θεωρητέα τα Χ.Ε. 1155/2010, ποσού 9.000, του Δ. Μεσσήνης (Πράξη 178/2011 του ίδιου ως άνω Τμήματος).

Έξοδα κίνησης: Με την 271/2010 Πράξη του Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίθηκαν μη θεωρητέα τα 182-190/2010 Χ.Ε συνολικού ποσού ευρώ 9.021, του Δ.Πελλάνας που αφορούσαν στην καταβολή εξόδων κίνησης σε προέδρους Τοπικών Συμβουλίων για τη συμμετοχή τους σε συνεδριάσεις Δ.Σ. , με την αιτιολογία ότι δεν

είχαν προσκομιστεί τα σχετικά πρακτικά συνεδριάσεων από τα οποία να προέκυπτε η συμμετοχή τους σε αυτές, καθόσον τα έξοδα κίνησης, καταβάλλονται στους προέδρους των τοπικών συμβουλίων μόνο για τη μετάβασή τους στην έδρα του οικείου Δήμου και τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. , στις οποίες έχουν κληθεί και όχι για την κάλυψη μηνιαίων εξόδων μετακίνησής τους κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους γενικά.

Για τον ίδιο λόγο κρίθηκαν μη θεωρητέα τα χρηματικά εντάλματα: 1)466 και 467/2010, συνολικού ποσού ευρώ 22.893,75 του Δ. Κυπαρισσίας, 1148/2010, ποσού ευρώ 12.674,64, του Δ. Μεσσήνης, 2404 και 2405/2010, συνολικού ποσού ευρώ 6.786,12, του Δ. Καλαμάτας, 11.840,01 του Δ. Νέστορος, το οποίο δεν επανυποβλήθηκε 478-486/2010, συνολικού ποσού ευρώ 9.559,71 του Δ. Κορώνης, τα οποία δεν επανυποβλήθηκαν 2326/2010, ποσού ευρώ 2.841,48 του Δ. Καλαμάτας, τα οποία δεν επανυποβλήθηκαν.

Τελειώνοντας αξίζει να σημειωθεί ότι οι παραπάνω δαπάνες και συγκεκριμένα οι δαπάνες που αφορούν επιχορήγηση σωματείου για παράθεση δεξίωσης, για ενίσχυση αθλητικού σωματείου, δαπάνη για έξοδα κίνησης προέδρων τοπικών συμβουλίων, δαπάνη για αμοιβή δικηγορικού γραφείου δεν εγκρίθηκαν λόγω του δημοσιονομικού ελέγχου που κάνει το ελεγκτικό συνέδριο στους Δήμους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε στα παρακάτω συμπεράσματα. Ο έλεγχος σε κοινοτικό επίπεδο διακρίνεται σε *εσωτερικό και εξωτερικό*. Στον εσωτερικό σε κάθε θερμικό όργανο, ο έλεγχος ασκείται αρχικά από τους διατάκτες και τους λογιστές και στη συνέχεια από τον εσωτερικό ελεγκτή του θεσμικού οργάνου. Στον εξωτερικό ο έλεγχος ασκείται από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ), το οποίο κάθε χρόνο υποβάλλει στην αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή. Ο δημοσιονομικός έλεγχος νομιμότητας και κανονικότητας των δημοσίων δαπανών ασκείται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου του Γενικού Λογιστηρίου του κράτους οι οποίες λειτουργούν στα Υπουργεία, σε ορισμένα ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και ΟΤΑ και στις έδρες των πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων σε όλη την επικράτεια. Ο δημοσιονομικός έλεγχος διακρίνεται σε Διοικητικό και δικαστικό, Προληπτικό και κατασταλτικό, Εσωτερικό και εξωτερικό, Τακτικό και έκτακτο. Πριν από την εκ μέρους του Δημοσίου, των ν.π.δ.δ. και των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών σύναψη οποιασδήποτε σύμβασης έργου, προϋπολογισμού δαπάνης, χωρίς συνυπολογισμό του Φ.Π.Α., μεγαλύτερου του ποσού των 1.000.000 ευρώ, διενεργείται υποχρεωτικά έλεγχος νομιμότητας αυτής από κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αν δεν διενεργηθεί έλεγχος, η σύμβαση που συνάπτεται είναι άκυρη. Για το σκοπό αυτόν υποβάλλεται από την προϊσταμένη αρχή φάκελος με όλα τα σχετικά έγγραφα και στοιχεία, ιδίως δε αυτά των οποίων η έλλειψη επιφέρει κατά την κείμενη νομοθεσία τον αποκλεισμό της συμμετέχουσας στο διαγωνισμό επιχείρησης. Αν ο έλεγχος αποβεί αρνητικός η σύμβαση δεν συνάπτεται. Τέλος στον έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τις Δαπάνες Δήμου του Δήμου Μεσσήνης δηλαδή δαπάνες που αφορούν επιχορήγηση σωματείου για παράθεση δεξιώσης, για ενίσχυση αθλητικού σωματείου, δαπάνη για έξοδα κίνησης προέδρων τοπικών συμβουλίων, δαπάνη για αμοιβή δικηγορικού γραφείου δεν εγκρίθηκαν λόγω του δημοσιονομικού ελέγχου που κάνει το ελεγκτικό συνέδριο στους Δήμους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ

Βιβλίο Μητρώου Δεσμεύσεων

Η απόφαση ή πρόταση ανάληψης της υποχρέωσης, μετά την υπογραφή της, καταχωρείται στο βιβλίο Μητρώου Δεσμεύσεων και λαμβάνει αύξοντα αριθμό με την καταχώρηση αυτή (άρθρο 4 παρ. 1α ΠΔ 113/2010)

ΒΙΒΛΙΟ ΜΗΤΡΩΟΥ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ..... (1)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ .....

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ .....

Κατονομασία .....

ΚΑΕ .....

(2)

α/α	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (3)	Εγκεκριμένη	Αναμόρφωση Π/Υ (+ -) (5)	Διαμόρφωση	Ποσοστό διάθεσης πιστώσεων (7)	Αριθμός	Ημερομηνία
		Πίστωση Π/Υ (4)		Π/Υ (4)+(5) (6)		Απόφαση Ανάληψης (8)	Ανάληψη Υποχρέωσ (9)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'
Στην αριθ. 2/9118/0026/29.12.2010 εγκύκλιο

**ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ
ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
(ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ/ΦΟΡΕΑΣ)
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.....

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Α.Δ.Α.:
Αθήνα 201...
Αριθμ.Πρωτ. ....

ΑΠΟΦΑΣΗ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:
  - α. Των άρθρων 21 και 22^Α του ν.2362/95 «Περί Δημόσιου Λογιστικού κ.λπ.» (Α.247) όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τα αρθ.21 και 23 του ν.3871/2010(Α.141)
  - β. Του Νόμου⁽¹⁾ .....
  - γ. Του π.δ. 113/2010 περί αναλήψεως υποχρεώσεων από τους Διατάκτες (Α.194)
2. Την αριθμ. .... απόφαση του ..... περί μεταβίβασης εξουσίας να υπογράψουν «με Εντολή .....
3. Την ανάγκη⁽²⁾ .....
4. Το γεγονός ότι, το ποσό της δεσμευόμενης, με την παρούσα, πίστωσης είναι εντός του εγκεκριμένου ποσοστού διάθεσης.

Αποφασίζουμε

Εγκρίνουμε τη δέσμευση πίστωσης ύψους .....€⁽³⁾ για την πληρωμή κόπωσης δαπάνης σε βάρος της πίστωσης του προϋπολογισμού εξόδων τ. .... Ειδικός φορέας .....Κ.Α.Ε. .... οικ. έτος ..... για την⁽³⁾ .....

Με εντολή.....
..... (Ο ΔΙΑΤΑΚΤΗΣ⁽⁴⁾)

**ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ/
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ**
στα Υπουργείο – Νομό.....
ΕΛΕΓΧΘΗΚΕ
και βεβαιώνεται ότι η ανωτέρω δαπάνη

.....) €⁽⁵⁾ είναι εντός του διαθέσιμου ποσοστού της υπό Φορέα ....., Ειδικό Φορέα ..... και Κ.Α.Ε. .... πίστωσης. Καταχωρήθηκε με α/α.... στο Βιβλίο Εγκρίσεων και Ενταλμών Πληρωμής της Υπηρεσίας μας. Υπόλοιπο προς ανάληψη⁽⁶⁾: €.....

Ο Προϊστάμενος της Υ.Δ.Ε. /
Οικονομικής Υπηρεσίας

Κοινοποίηση:

Ελεγκτικό Συνέδριο

⁽¹⁾ Σημειώνονται οι ειδικές διατάξεις που προβλέπουν την δαπάνη

⁽²⁾ Αναγράφεται το είδος και η αιτιολογία πραγματοποίησης της δαπάνης, αναλυτικά. Στο πεδίο αυτό συμπληρώνονται υποχρεωτικά οι σκοποί του οικείου φορέα που εξυπηρετούνται με την πραγματοποίηση της δαπάνης, ελάττωσε σχετικής διάταξης νόμου.

⁽³⁾ Συμπληρώνεται ολογράφως και αριθμητικώς το ύψος της συνολικής επιβάρυνσης του Π/Υ του οικείου φορέα ή η κατά εκτίμηση δαπάνη καθώς και η κατανομή της σε περίπτωση που αυτή εκτείνεται σε περισσότερα του ενός έτη

⁽⁴⁾ Γενικός Γραμματέας, Προϊστάμενος Γεν. Δίνοσης ή Δίνοσης ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο.

⁽⁵⁾ Συμπληρώνεται το ποσό της δαπάνης ολογράφως και αριθμητικώς

⁽⁶⁾ Συμπληρώνεται ολογράφως και αριθμητικώς το ποσό της διαθέσιμης πίστωσης που δεν έχει αναληφθεί.

- 1) Σ. Καραγιάνης , Θ. Καραγιάνης 2002. Το οικονομικό, διαχειριστικό, λογιστικό σύστημα των δήμων. Εκδόσεις Καραθανάση, Αθήνα
- 2) Σολδάτου , 2001. Το δημόσιο λογιστικό. Εκδόσεις Δημοπούλου , Θεσσαλονίκη
- 3) Σαλμάς Ιωάννης Δ., 1997. Νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Εκδόσεις Σάκουλας Αντ.Ν.
- 4) «Δήμος Μεσσήνης», *Ελευθερία*, 18/2/2013, σελ 16.
- 5) <http://circa.europa.eu>
- 6) <http://www.elsyn.gr/elsyn/files/nomologia/prosimvatikos.pdf>
- 7) <http://www.dimosnet.gr>